

Mirovne misije i sigurnosna politika Hrvatske

Ružica Jakešević

Mirovne misije "druge generacije" obuhvaćaju širok spektar aktivnosti za koje više nisu dostatne samo vojne snage nego sve važnija postaje njihova civilna sastavnica, pa se tako uz tradicionalni oblik mirovnih misija (*peacekeeping*) sve češće pojavljuju misije izgradnje mira (*peacebuilding*), stvaranja mira (*peacemaking*), nametanja mira (*peace enforcement*) i postkonfliktne izgradnje mira (*postconflict peace building*)

Mirovne misije Ujedinjenih naroda

Mirovne misije Ujedinjenih naroda (UN) kao mehanizam očuvanja mira i sigurnosti u svijetu počele su se razvijati krajem četrdesetih godina 20. stoljeća (UNTSO – 1948) te su, prošavši kroz nekoliko faza transformacije, opstale do danas, i to ne samo u sklopu UN-a nego i regionalnih organizacija.¹ U šest desetljeća povijesti mogu se razaznati posebna obilježja mirovnih misija i, u skladu s njima, razvrstati ih u nekoliko generacija.² Iako se u Povelji UN-a mirovne misije izravno ne spominju, one su utemeljene i legitimirane ponajprije u pogl. VII. Povelje.³ Tradicionalne mirovne misije, koje se vezuju za razdoblje Hladnog rata, u literaturi su se često označavale kao "šesto i pol poglavlje" Povelje, čime se nastojalo ukazati na njihovu prirodu, to jest prikazati ih kao nešto što se nalazi na graničnom području između mirnog rješavanja sporova⁴ i snažnijih mjera propisanih u pogl. VII.⁵ Upravo je ta priroda tradicionalnih mirovnih misija utjecala na njihovu uspješnost nakon Hladnog rata, kada su se mirovne misije, posebice one na prostoru bivše Jugoslavije i na afričkom kontinentu, mahom ocjenjivale neuspješnima.

Neusklađenost između stvarnih potreba, s jedne, i mogućnosti djelovanja UN-a, s druge strane, dovela je u prvoj polovici devedesetih godina 20. i početkom 21. stoljeća do pokušaja da se mehanizmi UN-a osnaže te da se države članice potaknu da daju kvalitetniji doprinos i obvežu se na predanije djelovanje u okvirima Povelje UN-a.⁶ Tako su se razvile tzv. višedimenzionalne ili sveobuhvatne mirovne misije, to jest mirovne misije "druge generacije". One obuhvaćaju širok spektar aktivnosti

Ružica Jakešević, doktorica političkih znanosti, znanstvena novakinja – viša asistentica na Fakultetu političkih znanosti. Bavi se sigurnosnom politikom i međunarodnim odnosima. E-pošta: rjakesevic@fpzg.hr

za koje više nisu dostatne samo vojne snage nego sve važnija postaje njihova civilna sastavnica, pa se tako uz tradicionalni oblik mirovnih misija (*peacekeeping*) sve češće pojavljuju misije izgradnje mira (*peacebuilding*), stvaranja mira (*peacemaking*), nametanja mira (*peace enforcement*) i postkonfliktne izgradnje mira (*postconflict peace building*). Različiti tipovi mirovnih misija iziskuju mnoštvo sposobnosti ne samo od vojne, nego sve više od civilne sastavnice koja je osobito važna u izgradnji uvjeta za trajan i održiv mir (Jakešević, 2012).

Hrvatska u izgradnji mira i sigurnosti: mogućnosti djelovanja male države

U jeku transformacije mirovnih misija UN-a Hrvatska se, kao nova i mala samostalna država, počela afirmirati i pozicionirati u međunarodnoj zajednici. Nakon što je postala članica UN-a u svibnju 1992, njezine prve interakcije s međunarodnom okolinom odredio je status primateljice međunarodne pomoći. Na njezinu je teritoriju devedesetih godina djelovalo pet mirovnih misija pod okriljem UN-a, od kojih su četiri ocijenjene neuspješnim, dok se peta, mirovna misija UNTAES (1996-1998), smatra jednom od uspješnijih mirovnih misija UN-a nakon Hladnog rata.

Uvidjevši da su joj kao maloj državi sužene mogućnost pokazivanja prisutnosti i ostvarivanja vlastitih interesa u međunarodnoj zajednici, Hrvatska je vrlo rano, već sredinom devedesetih godina, počela pokazivati spremnost da sudjeluje u mirovnim misijama. Razmatrajući prednosti i nedostatke sudjelovanja malih i manjih država u mirovnim misijama – pritom se misli na mogućnosti i dosege projiciranja njihovih interesa u međunarodnoj politici, a ne na puku veličinu države – Schmidl (2004) navodi da je uloga manjih i slabih država u međunarodnoj politici ograničena te da one ne oblikuju nego provode politiku. Ne odričući im mogućnost pokretanja i predvođenja određenih procesa, ističe kako one ipak mogu ostvariti određenu razinu utjecaja djelovanjem u međunarodnim organizacijama ili na bilateralnoj osnovi. Hrvatski vojnici su prvi put angažirani u mirovnim misijama UN-a 1999. u operaciji UNAMSIL u Sjevernoj Leoneu, pa je proteklo iznimno kratko vrijeme od stjecanja statusa primateljice do preuzimanja uloge davateljice međunarodne pomoći. Brza promjena statusa ne bi se pak smjela shvatiti kao znak uređenosti odnosa u cjelokupnome sigurnosnom odnosno obrambenom sustavu. S odmakom od trinaest godina, moglo bi se upitati je li otvaranje vrata sudjelovanju u osiguravanju mira i sigurnosti u međunarodnom okruženju trebalo poslužiti kao poticaj korjenitim reformama sustava nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske.

Reforma sustava nacionalne sigurnosti i mirovne misije

Reforma sigurnosnog sektora⁷ bila je nužna kako bi se Hrvatska uključila u suradnju s organizacijama koje se zasnivaju na kolektivnoj obrani i koje naglašavaju potrebu izgradnje zajedničke sigurnosti, pri čemu se od država traži ne samo da koriste dobrobiti povoljnoga sigurnosnog okruženja, nego i da svojim djelovanjem pridonose njegovoj izgradnji. Osim članstva u NATO-u, i članstvo u EU iziskuje spremnost da se pridonese

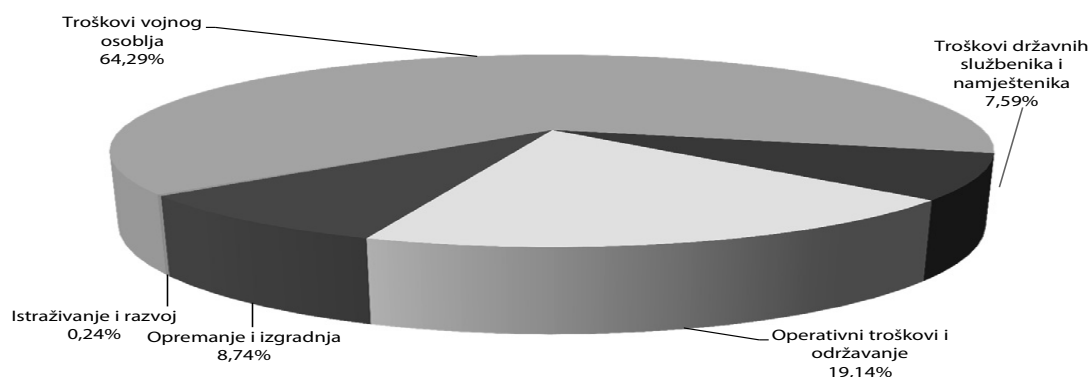
izgradnji kapaciteta Unije na području sigurnosti (djelovanje u okvirima Zajedničke vanjske i sigurnosne politike). Na početku sudjelovanja pripadnika hrvatskih Oružanih snaga u mirovnim misijama UN-a obrambeni sustav Hrvatske još je bio opterećen problemom predimenzioniranosti, izostankom odgovarajuće podjele nadležnosti između pojedinih tijela upravljanja u sustavu obrane i nepovoljnom strukturom obrambenog proračuna.

Premda se smatra da su reformski procesi počeli nakon smjene na vlasti 2000. godina,⁸ strateški dokumenti i odgovarajuće zakonodavstvo koji su stvorili normativne pretpostavke za reformu počeli su se donositi tek 2002.⁹ Slijedeći smjernice zacrtane u strateškim dokumentima, ponajprije u Strateškom pregledu obrane i Dugoročnom planu razvoja Oružanih snaga 2006-2015, a u skladu s procesom pristupanja NATO-u, Hrvatska je u od 2002. do 2009. napravila značajne reformske korake koji se ogledaju u današnjoj strukturi obrambenog sustava i znatno smanjenoj veličini Oružanih snaga. Nakon troipolgodišnjeg iskustva članstva u NATO-u postavlja se pitanje: "Što dalje?" Osim što je dobila priliku da, sukladno svojim mogućnostima i zajedno s partnerima, pridonosi stvaranju politika i strategija

Sigurnosna politika još se zasniva na dokumentima iz prve polovice prošlog desetljeća, što znači da nije potpuno shvaćena važnost promjena što su se u međuvremenu dogodile da bi se na temelju njih izradili novi strateški dokumenti koji bi izražavali promjenu međunarodne i regionalne okoline, ali i novi međunarodni položaj Hrvatske

NATO-a i što njegovim aktivnostima pridonosi sudjelovanjem u dvjema mirovnim misijama, zamjećuje se kako su nakon ulaska u tu organizaciju transformacijski procesi na sigurnosnome i obrambenom području znatno usporeni.

Sigurnosna politika još se zasniva na dokumentima iz prve polovice prošlog desetljeća, što znači da nije potpuno shvaćena važnost promjena što su se u međuvremenu dogodile da bi se na temelju njih izradili novi strateški dokumenti koji bi izražavali promjenu međunarodne i regionalne okoline, ali i novi međunarodni položaj Hrvatske. Sigurnosna politika, kao posebna javna politika, očito nije na popisu prioriteta političkih elita. Dođue, bilo je pokušaja da se izrade novi strateški dokumenti, kao što je Strategija nacionalne sigurnosti, ali su nacrti koji su predstavljeni stručnoj i znanstvenoj javnosti imali mnoštvo nedostataka. Na Fakultetu političkih znanosti u siječnju 2011. održan je jedan okrugli stol o Nacrtu strategije nacionalne sigurnosti koji je rezultirao nizom kritika sadržaja Nacrta.¹⁰ S obzirom na takvo stanje, ne treba isticati da nije određena ni koherentna plat-

Grafikon 1. Struktura obrambenog proračuna 2010.¹⁴

forma za buduće sudjelovanje Hrvatske u mirovnim misijama UN-a, NATO-a i EU-a te da država sudjeluje u njima na temelju zastarjelih strateških dokumenata.¹¹ Budući da se sudjelovanje u mirovnim misijama definira kao važno sredstvo vanjske i sigurnosne politike, tu bi definiciju trebalo pretočiti u jasnu viziju djelovanja usklađena s nacionalnim interesima.

U Nacrtu novoga Strateškog pregleda obrane, koji je javnosti predstavljen u ožujku 2012, ali još nije usvojen, položaj Hrvatske sagledava se unutar europskih (EU), transatlantskih (NATO)

Dosad je sudjelovanje u mirovnim misijama bilo dragovoljno. No kako Hrvatska danas ima profesionalnu vojsku, sve su glasnjija razmišljanja da bi obvezu sudjelovanja u mirovnim misijama trebalo unijeti u ugovor koji svaki pripadnik Oružanih snaga sklapa pri prijemu u djelatnu vojnu službu

i globalnih (UN) sigurnosnih aranžmana te mogućnosti njezina djelovanja u sklopu kolektivne sigurnosti i kolektivne obrane. Naglašavajući potrebu integriranja civilne i vojne sastavnice u ostvarenju nacionalne i međunarodne sigurnosti s obzirom na širenje spektra prijetnji iz sve raznorodnijih izvora, u Nacrtu je izražena tendencija da se razvijaju specifične sposobnosti (vrste specijalnosti), jer kao mala država s vrlo ograničenim materijalnim resursima Hrvatska ne može samostalno razvijati sve sposobnosti za obranu od svih mogućih vrsta ugrožavanja. Uostalom, u skladu s konceptom kolektivne obrane, to nije ni potrebno ako se dosljedno primjenjuju odredbe o međusobnoj

solidarnosti članica NATO-a.¹² Treba, međutim, uzeti u obzir da bi "gašenje" pojedinih sposobnosti moglo izazvati velike otpore kako u samome obrambenom sustavu tako i u široj javnosti ako ona ne bude primjereno upoznata s alternativama te prednostima i nedostacima pojedinih dugoročnih strateških odluka.

Ne treba, ipak, prešutjeti ni činjenicu da su nakon donošenja postojećih strateških dokumenata i pratećeg zakonodavstva višekratno mijenjani i dopunjavani zakoni koji uređuju područje sigurnosti i djelovanje sigurnosnoga i obrambenog sustava u cjelini, što se očitovalo i u mogućnostima aktivnijeg doprinosa mirovnim misijama. U iščekivanju novoga Zakona o obrani, jedno od važnijih pitanja koje se učestalo postavlja odnosi se na prava i obveze pripadnika Oružanih snaga u mirovnim misijama. Naime, dosad je sudjelovanje u mirovnim misijama bilo dragovoljno. No kako Hrvatska danas ima profesionalnu vojsku, sve su glasnjija razmišljanja da bi obvezu sudjelovanja u mirovnim misijama trebalo unijeti u ugovor koji svaki pripadnik Oružanih snaga sklapa pri prijemu u djelatnu vojnu službu.

Ne smije se zanemariti ni financijski aspekt buduće transformacije obrambenog sustava. Naime, stalna financijska kriza i sve manji proračunski izdaci pogađaju i obrambeni sustav.¹³ Dosad su se financijska ograničenja više manifestirala na unutarnjem planu, a manje u međunarodnome sigurnosnom angažmanu. Osobito je važno spomenuti problem nabave nove opreme za modernizaciju vojske koja je predviđana u strateškim dokumentima, jer se prema strukturi obrambenog proračuna najveći dio sredstava još uvijek troši za plaće zaposlenika i otplatu dugova, dok za osuvremenjivanje, istraživanje i razvoj preostaje vrlo malo ili gotovo ništa.

Sudjelovanje u mirovnim misijama i vanjskopolitički ciljevi

Prvi pripadnici Oružanih snaga Republike Hrvatske koji su sudjelovali u mirovnim misijama UN-a mahom su bili vojni promatrači. U skladu sa sve naglašenijom tendencijom suradnje UN-a i regionalnih organizacija u mirovnim misijama – gdje se Vijeće sigurnosti UN-a pojavljuje kao davatelj legitimnosti i mjesto na

kojemu se oblikuju obrisi misije, a regionalne organizacije, primjerice NATO i EU, kao provoditelji mandata – Hrvatska od 2003. sudjeluje u mirovnim misijama pod okriljem NATO-a, a od 2008. i u misijama EU-a u kojima, osim zadaća vojnih promatrača, pripadnici Oružanih snaga, ali i pripadnici policije i civilni stručnjaci obavljaju niz zahtjevnih zadaća koje su izraz promijenjene i proširene prirode mirovnih misija, posebice onih u sklopu NATO-a.

Te činjenice treba promatrati iz perspektive ciljeva vanjske politike – ulaska u članstvo dviju organizacija regionalne prirode – koji bi trebali biti okvir za ostvarenje hrvatskih nacionalnih interesa. Naime, uobičajeno se smatra da je upravo sudjelovanje u mirovnim misijama u sklopu tih organizacija pridonijelo ulasku Hrvatske u NATO. Najveći broj hrvatskih vojnika sudjeluje u misijama pod okriljem NATO-a (ISAF i KFOR) i one izazivaju najviše pozornosti i prijedora u javnosti. U novije vrijeme sve se češće najavljuje smanjenje opsega sudjelovanja u NATO-ovim misijama, ponajprije u ISAF-u, zbog sve većih financijskih pro-

Vrlo se često ističe da su iskustva stečena u mirovnim misijama korisna u procesima transformacije obrambenog sustava. No još nije izrađen katalog "naučenih lekcija" koje bi se sustavno primjenjivale u oblikovanju sigurnosne politike zemlje, a posredno i u obuci pripadnika Oružanih snaga

blema, ali i zbog skorog okončanja te misije do kraja 2014. Tako je Hrvatski sabor u listopadu 2012. usvojio odluku prema kojoj će od 1. siječnja 2013. u misiju ISAF biti upućeno do 300, a nakon 31. prosinca 2013. do 250 pripadnika Oružanih snaga, što je stotinu sudionika manje nego što je bilo propisano odlukama za 2011. i 2012.¹⁵ Nakon toga bi u Afganistanu trebalo ostati do 50 pripadnika Oružanih snaga. To je u skladu i sa Strateškim planom Ministarstva obrane za razdoblje od 2013. do 2015.

Kako se bilateralna i multilateralna suradnja u području sigurnosti smatraju važnim sastavnicama jačanja međunarodnoga ugleda i sigurnosnog položaja države te kao aktivnost koja pridonosi ostvarenju vanjskopolitičkih ciljeva, jasno je da se mora uspostaviti jasnija poveznica između sudjelovanja u mirovnim misijama i rezultata koje bi ono trebalo polučiti u vanjskoj politici, s obzirom na to da je Hrvatska pred ispunjenjem drugoga najvažnijeg cilja – ulaska u EU. Osim doprinosa ulasku u EU i NATO, široko je prihvaćeno uvjerenje da je upravo sudjelovanje u mirovnim misijama snažno pridonijelo izboru Hrvatske u nestalno članstvo Vijeća sigurnosti UN-a 2008-2009. i da je ono, zajedno sa iskustvima s mirovnim misijama na svom teritoriju, ugrađeno u osnivanje i djelovanje Povjerenstva za izgradnju mira (*Peacebuilding Commission*) koje djeluje u sklopu UN-a. U broj 12 - prosinac 2012.

tom kontekstu važno je spomenuti i Obučno središte za međunarodne vojne operacije (OSMVO), koje postoji od 2001. i koje je također služilo kao mjesto multilateralne i bilateralne suradnje u području sigurnosti. Osim pripadnika hrvatskih Oružanih snaga koji se u Obučno središte upućuju na preduputne obuke prije odlaska u mirovne misije, u njemu je različite tečajeve pohađalo i više od 120 pripadnika oružanih snaga iz 36 zemalja.¹⁶

Zaključak

Danas, nakon dvadeset godina članstva u UN-u, nakon trinaest godina iskustva u mirovnim misijama UN-a, nakon devet godina sudjelovanja u operacijama NATO-a i nakon četiri godine djelovanja u misijama EU-a, potrebno je iznova promisliti sigurnosnu politiku zemlje i izraditi nove strateške planove koji će biti usklađeni sa stvarnim mogućnostima i raspoloživim sredstvima. Vrlo se često ističe da su iskustva stečena u mirovnim misijama korisna u procesima transformacije obrambenog sustava. No još nije izrađen katalog "naučenih lekcija" koje bi se sustavno primjenjivale u oblikovanju sigurnosne politike zemlje, a posredno i u obuci pripadnika Oružanih snaga. Ta bi iskustva trebala poslužiti i u izradi koherentne strategije sudjelovanja u mirovnim misijama, i to u onome dijelu koji se odnosi na vrste sposobnosti kojima Hrvatska može pridonijeti kolektivnoj sigurnosti i koje bi je učinile prepoznatljivom u odnosu prema drugim državama. Treba upozoriti na iznimno dug proces oblikovanja, usuglašavanja i usvajanja ključnih dokumenata koji definiraju sigurnosnu politiku države i oblike njezinih interakcija s međunarodnom okolinom. To otvara prostor za nastanak neke vrste vakuuma lišena jasnih smjernica za dugoročno pozicioniranje i promišljanje vlastite uloge u međunarodnim odnosima. Trebalo bi jasno odgovoriti na pitanje što su bili izravni i vidljivi rezultati sudjelovanja Hrvatske u mirovnim misijama nakon što su ostvarena dva najvažnija vanjskopolitička cilja. Ono se nipošto ne bi smjelo svesti na puko pokazivanje prisutnosti i spremnosti da se djeluje u skladu s konceptom kolektivne sigurnosti i pratećim načelom podjele "tereta" ili odgovornosti – tzv. *burden sharing*.¹⁷

Bilješke

- 1 Suradnja globalnih i regionalnih organizacija predviđena je u pogl. VIII. Povelje UN-a. O tome više u: Fawcett (2008).
- 2 Više o povijesnom razvoju mirovnih misija u: Diehl (2008:28-68). Premda se mirovne misije najčešće dijele na dvije generacije, u literaturi ima i podjela na četiri generacije: prvu generaciju čini tradicionalni *peacekeeping*, drugu multimedionalne operacije od početka do sredine devedesetih godina 20. stoljeća, treću operacije potpore miru nakon Dejtonskoga mirovnog sporazuma i negativnih iskustava UN-a u Bosni i Hercegovini, a četvrtu kompleksne mirovne operacije nakon 2000. V. *The Ongoing Evolution of Peacekeeping, Peace Operations Monitor*. Dostupno na: <http://pom.peacebuild.ca/bestpracticesevol.shtml>
- 3 Pogl. VII. čl. 39-51. Povelje UN-a definira kolektivne mjere koje članice mogu poduzeti pod okriljem UN-a ako je ugrožen ili prekršen mir ili izvršena agresija.

- 4 Pogl. VI. čl. 33-38. Povelje UN-a predviđa u sklopu mjera za mirno rješavanje sporova koji bi mogli dovesti do narušavanja međunarodnog mira i sigurnosti pregovore, ankete, mišljenje, arbitražu, posredovanje, sudsko rješavanje, obraćanje regionalnim ustanovama ili sporazumima ili druge načine mirnog rješavanja sporova prema izboru stranaka u sporu.
- 5 Te se mjere navode u čl. 41. i 42. Povelje:
- Članak 41.
- Vijeće sigurnosti može odlučiti da takve mjere koje ne uključuju upotrebu oružane sile, treba poduzeti da se provedu u djelo njegove odluke i može pozvati članove Ujedinjenih naroda da primijene te mjere. One mogu obuhvatiti potpuni ili djelomični prekid ekonomskih odnosa te željezničkih, pomorskih, zračnih, poštanskih, telegrafskih, radio i drugih sredstava veze, kao i prekid diplomatskih odnosa.
- Članak 42.
- Ako Vijeće sigurnosti smatra da mjere predviđene u članku 41. ne bi odgovarale ili ako se pokazalo da ne odgovaraju, ono može, pomoću zračnih, pomorskih ili kopnenih snaga poduzeti takvu akciju kakvu smatra potrebnom za održavanje ili uspostavljanje međunarodnog mira i sigurnosti. Ta akcija može obuhvatiti demonstracije, blokadu i druge operacije zračnih, pomorskih ili kopnenih snaga Ujedinjenih naroda.
- 6 Primjerice, *An Agenda for Peace* (1992), Brahimijevo izvješće (2000), osnivanje Department for Peacekeeping Operations (1994). Više o tome u: Pugh, M. (2008:413-418).
- 7 Prema Edmundsu (2007:8), reforma sigurnosnog sektora odvija se na političkoj, organizacijskoj i međunarodnoj razini.
- 8 Republika Hrvatska je 2000. godine primljena u program Partnerstvo za mir.
- 9 Strategija nacionalne sigurnosti (2002), Strategija obrane (2002), Vojna strategija (2003), Strateški pregled obrane (2005), Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske 2006-2015. (2006), Zakon o obrani (2002), Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (2002), Zakon o sudjelovanju pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske, policije, civilne zaštite te državnih službenika i namještenika u mirovnim operacijama i drugim aktivnostima u inozemstvu (2002) i dr.
- 10 Više o tome u internetskom izdanju časopisa *Hrvatski vojnik*, br. 329, siječanj 2011. Dostupno na: <http://www.hrvatski-vojn timer.hr/hrvatski-vojn timer/3292011/vijesti.asp>
- 11 Sudjelovanje u mirovnim misijama i operacijama v. na: <http://un.mvp.hr/?mh=147&mv=2764>
- 12 V. Nacrt Strateškog pregleda obrane 2012., str. 8. Dostupno na: http://www.morh.hr/index2.php?option=com_flipping-book&view=book&id=12
- 13 Primjerice, obrambeni proračun je 2003. činio 2,03 posto BDP-a, što je bilo u okvirima kasnije donesenoga Dugoročnog plana razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske 2006-2015. (Cvrtić, 2004:105). Udio obrambenog proračuna u BDP-u 2010. bio je 1,45 posto, što je ispod preporučenog standarda NATO-a od dva posto izdvajanja za obrambeni sustav (*Godišnje izvješće o spremnosti obrambenog sustava, provođenju kadrovske politike i ukupnom stanju u OSRH za 2010. godinu, s izvješćem o stanju obrambenih priprema u Republici Hrvatskoj za 2010. godinu*. Zagreb: Ministarstvo obrane Republike Hrvat-

ske, travanj 2011. str. 68). Dostupno na: <http://www.morh.hr/hr/zakoni-i-strategije/dokumenti/godisnje-izvjesce-o-spremnosti-obrambenog-sustava-za-2010-godinu.html>

- 14 Grafički prikaz preuzet iz: *Godišnje izvješće o spremnosti obrambenog sustava...* Dostupno na: <http://www.morh.hr/hr/zakoni-i-strategije/dokumenti/godisnje-izvjesce-o-spremnosti-obrambenog-sustava-za-2010-godinu.html>

15 V. Prijedlog odluke o sudjelovanju pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske u mirovnoj operaciji u Afganistanu (ISAF). Dostupno na: <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=49564>

16 Obučno središte za međunarodne vojne operacije. Dostupno na: http://www.osrh.hr/smvo/Center_hr.asp

- 17 Koncept "burden-sharinga", osobito važan unutar koncepta kolektivne sigurnosti, nije samo dio sigurnosne paradigme u djelovanju organizacija sigurnosnog karaktera nego je, primjerice, prisutan i u oblikovanju koherentne politike prema tražiteljima azila u državama EU-a zbog uočene neravnopravnosti među državama glede izloženosti priljevu azilantata. V. Thieleman, Williams i Boswell (2010). U knjizi koja treba biti objavljena u prosincu 2012., a sažetak je dostupan na internetskim stranicama izdavača (Routledge), autori Kent Foster i Stephen J. Cimbala ističu da je koncept "burden-sharinga" danas potrebno sagledavati izvan uske hladnoratovske terminologije, te da on nadilazi vojnu terminologiju i podjelu "tereta" samo u financijskom smislu i da sve više znači spremnost da se prihvate političke implikacije uključivanja u određene vrste aktivnosti u sve složenijemu sigurnosnom okruženju. Dostupno na: <http://www.routledge.com/books/details/9780415653077/>

Literatura

- Cvrtić, V. (2004). *Hrvatska i NATO*. Zagreb: Centar za politološka istraživanja.
- Diehl, P. F. (2008). *Peace Operations, War and Conflict in the Modern World*. Cambridge: Polity Press.
- Edmunds, T. (2007). *Security Sector Reform in Transforming Societies – Croatia, Serbia and Montenegro*, Manchester and New York: Manchester University Press.
- Fawcett, L. (2008). Regional Institutions. U: Williams, P. D. (ur.). *Security Studies – An Introduction*. London i New York: Routledge.
- Foster, K. i Stephen J. Cimbala (2012). *The US, NATO and Military Burden-Sharing*. London i New York: Routledge. Dostupno na: <http://www.routledge.com/books/details/9780415653077/>
- Jakešević, R. (2012). *Hrvatska i mirovne misije Ujedinjenih nacija*, Zagreb: Politička kultura i Centar za međunarodne i sigurnosne studije.
- Pugh, M. (2008). Peace Operations. U: Williams, P. D. (ur.). *Security Studies – An Introduction*. London i New York: Routledge.
- Schmidl, E. A. (2004). *Small States and International Operations*. Dostupno na: http://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/05_small_states_08.pdf
- Thieleman, E., Williams, R., Boswell, Ch. (2010). *What system of burden-sharing between member states for reception of asylum seekers?* Brussels: European Parliament. Dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/studies> ■